

KULTURPLAN FÖR LAXÅ KOMMUN 2020–2024

Fastställd av kommunfullmäktige 2019-10-09, § 108

Innehåll

Kulturplan för Laxå kommun 2020–2024	2
Inledning.....	2
Bilden av Laxå.....	4
Kulturpolitiska utgångspunkter och visionsbilder	5
Vision och mål 2030.....	5
De tre dimensionerna.....	6
Kulturpolitisk dimension	6
Folkbiblioteket och skolbiblioteken	6
Kultur i skolan	8
Kultur för unga	8
Kultur för de yngsta.....	9
Kultur inom vård och äldreomsorg.....	10
Kultur och folkhälsa	10
Kultur och mångfald.....	10
Kultur och natur.....	11
Kulturmiljö och kulturarv	11
Lokaler och mötesplatser.....	12
Föreningsliv, byalag och utvecklingsgrupper.....	12
Arrangörskap	13
Konstpolitisk dimension.....	13
Den gestaltade offentliga miljön och enprocentregeln	14
Verksamma konstnärer och utövare	14
Ge konsten utrymme.....	14
Samhällspolitisk dimension	15
Kulturen och samhällsplaneringen.	15
De lokala utvecklingsgrupperna och utvecklingsplanerna	15
Kultur, kreativ utveckling och kreativa näringar	16

Kulturplan för Laxå kommun 2020–2024

Inledning

Laxå kommun är en öppen och välkomnande kommun sedan lång tid tillbaka. I gränslandet mellan Svealand och Götaland längs den gamla Eriksgatan. En naturlig rastplats, då vid Ramundeboda, där Antoniterbröderna redan på 1500-talet erbjöd härbärge för resande. Sedan dess har Laxå kommun välkomnat nykomlingar och resenärer. Många av dem har hjälpt att bygga upp kommunen och bidragit till utveckling och välbefinnande. Även idag är Laxå en kommun med stor mångfald av kulturer och ursprung som är del av vårt blodomlopp. Uttrycket *här blir man sedd*, ett citat - kan tjäna som ledord för en kulturplan som syftar till att se och utveckla en gemensam kultur som också tillåter och är nyfiken på individers och gruppers resurser och talanger. Kulturplanen är framtagen under ledning av kulturchef tillsammans med en politiskt tillsatt arbetsgrupp. Handlingsplaner upprättas årligen där det framgår hur kulturplanens mål och riktlinjer ska genomföras och följas upp.

Kulturplanen har tagits fram i en process under 2018–2019 med dialoger, föreläsningar och workshops med deltagare från bland annat kommunen, förtroendevalda politiker, föreningsrepresentanter, kulturaktiva och konstnärer och en fokusgrupp med unga.

Varje människa är en unik kulturell varelse, med egna berättelser och utgångspunkter, behov och förmågor att kunna uttrycka och formulera sin tillvaro. Kultur och kulturella uttryck skapar förutsättningar för att göra detta. Kultur är med andra ord ett fundamentalt behov som människan har ägnat sig åt under hela sin existens för att överleva och kultur har också format hela vår civilisation. Tillgång till och att möjlighet att skapa kultur och konst är en demokratisk fri-och rättighet för alla. Ett aktivt kulturliv där människor möts, skapar och upplever tillsammans. En kulturplan är ett styrande dokument som syftar till att belysa och utveckla de olika värden konst och kultur kan innehålla och tillgängliggöra dem för alla, oavsett ålder, könsuppfattning, ålder, etnicitet och härkomst eller funktionsnedsättning. En kulturplan verkar för en **kulturellt hållbar utveckling**, att förstärka den kulturella identiteten och människors förmåga till självreflektion över drivkrafter och värderingar. Att odla förmågan till reflektion om det gemensamma och insikter i andra människors liv och villkor.

Syftet med kulturell hållbar utveckling är att förstärka den kulturella identiteten samt öka kunskaper i och uppskattning av olika kulturer. Kulturell hållbar utveckling befrämjar människornas och regionernas välfärd och möjliggör beståndet och utvecklingen av olika kulturer. Genom att vårda regionala egenskaper, såsom folktraditioner, landskap och kulturhistoriskt värdefulla byggnader och livsmiljöer, kan kulturell hållbar utveckling gynnas.¹

¹ Birgitta Johansen, museichef Örebro läns museum

För Laxå kommuns del innebär en kulturplan att se till individen men likaså till den gemensamma utvecklingen av kulturen i kommunen. Därför behövs ett brett och inkluderande perspektiv på begreppet kultur. En kulturplan syftar också till att söka efter och lyfta fram platsens själ, de immateriella värden som kommunens innevånare och platsen skapar tillsammans. Historia, uttryck, levnadsmönster och berättelser tillsammans med de fysiska avtryck vi gjort och gör, byggnader, minnesmärken och de verksamheter vi deltar i eller skapar.

Kulturlivet i kommunen är i hög grad knutet till det civila samhället; organisationer, föreningsliv, församlingar och studieförbund. Dessa utgör ryggraden i vårt kulturliv och utbud för kommuninnevånarna. Laxå kommun kan med kulturpolitiska medel lyfta fram, gynna och utveckla en god samverkan för en positiv utveckling för hela kommunen. Med kultur menar vi levnadssätt. Det innefattar våra normer, livsmönster och identiteter såväl som de kulturella arv vi vill värna om. Kultur är också våra trosuppfattningar, våra drömmar och berättelser. Kulturen på en plats beskriver dess själ, med människorna om vistas där och platsens karaktär. Det är ett antropologiskt synsätt. Ett synliggjort kulturarv och kulturminnesvård är viktiga för denna beskrivning.

Med kultur menar vi också de olika konstarterna, såsom dans, scenkonst, bild och formkonst, musik, film, media, design, litteratur och hantverk. Här inkluderas även dess utövare och den infrastruktur som behövs för att uppleva och skapa konstnärliga aktiviteter. Kulturen infattar även gestaltning och utformning av vår gemensamma fysiska miljö och det offentliga rummet.

Kulturplanen är en del av Laxå kommuns samlade planarbete och ska ses som ett integrerat men ändå ett självständigt dokument.

De nationella kulturpolitiska målen

De nationella målen säger att ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.”

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- Särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Riksdagen har också antagit nationella mål för bland annat:

- Kulturmiljö
- Litteratur- och läsfrämjande:

Det finns en bibliotekslag och museilag.

I förordet till Region Örebro läns kulturplan 2020–2023 tas ett avstamp i följande grundläggande förhållningssätt:

”Att få ta del av kulturella upplevelser och själv få uttrycka sig konstnärligt är grundläggande mänskliga behov och rättigheter. Kultur med en fri ställning är en viktig grundsten i en demokratisk samhällsutveckling, och principen om armlängds avstånd är viktig att värna. Respekten för både de konstnärliga besluten och för det konstnärliga kunnandet ska beaktas av både politiker och tjänstemän. Kultur ger människan möjligheter att utvecklas och gå utanför begränsande ramar. Som den viktiga byggsten kulturen är i människans liv främjar den hälsa och lärande”

Regionens kulturplan har en särskild inriktning gentemot en solidariskt fördelad kultur, kultur för hälsa och för ett mer hållbart samhälle.

Laxå kommun är del av Region Örebro län och därför också en del i den regionala kulturpolitiken. Det sker via de regionala strategierna och i de olika former av samverkan som sker. Här finns även en stor del av det kulturutbud som vi kan ta del av och också vara med att formulera. Exempelvis via Länsteatern och det regionala konsulentnätverket för de olika konstformerna. En aktiv och offensiv kulturplan för Laxå kommun innebär också att en större medverkan och kompetens från vår sida kan tillföras och aktivera den regionala nivån.

Laxå kommun är en del i en globaliserad och öppen värld stadd i ständig utveckling och förändring. Därför är det viktigt att kommunen deltar i olika former av utbyten för att tillföra kompetens och erfarenheter. Kulturområdet är brett och rymmer såväl samhällsplaneringsfrågor som kulturella och kreativa näringar. Utbyten och samarbeten kan också gynna lokala kulturutövare. Omvärldens bild av Laxå blir tydligare och möjliggör en positiv utveckling generellt för kommunen.

Bilden av Laxå

Laxå kommun har arbetat målmedvetet med att fånga in bilden av Laxå och dess innevånare. Dess kännetecken och karaktär, kommuns egenskaper, materiella och immateriella värden. Detta har resulterat i *Bilden av Laxå*, ett bärande dokument för denna kulturplan. Framtagandet av *Bilden av Laxå* är genomförd med en Cultural Mapping-metodik vilket innebär att en bred kartläggning gjorts av innevånarnas bild av kommunens identitet eller själ. En sådan kartläggning utgör en grund för en Cultural Planning, en kulturplanering där de kulturella resurser som identifierats också utgör viktiga element för kommunens planeringsarbete.

Under lång tid har kultur och offentlig kulturmiljö fått stå tillbaka. Arbetet med att återuppväcka och återskapa en bra jordmån för kultur har inletts och kommer att resultera i en generellt ökad medvetenhet om betydelsen av konst och kultur för en positiv samhällsutveckling och social hållbarhet.

Ett av kulturplanens syften är att skapa bättre förutsättningar för att utjämna skillnader mellan kommunens olika geografiska delar och skapa en sammanhållning som främjar hela kommunens utveckling. Kulturplanen ska också uppmärksamma olikheter och särdrag som en tillgång som speglar den mångfald som också kännetecknar Laxå kommun.

Kulturpolitiska utgångspunkter och visionsbilder

Att våra kommuninvånare har tillgång till ett gott kulturutbud är viktigt för såväl den enskilda individens utveckling som för hela kommunens tillväxt och attraktivitet. Kulturen stärker samhällets, i vårt fall Laxå kommuns, demokratiska utveckling. Den ger oss möjlighet till nya perspektiv och att tänka utanför våra ramar. Kulturen berikar oss som individer och som individer i samverkan med andra. Den är ett viktigt stöd i vårt integrationsarbete för de som riskerar att hamna i utanförskap. God tillgång till kultur främjar en positiv utveckling av folkhälsan generellt på befolkningsgrupper och har en läkande påverkan inom vården. Detta ger sammantaget att kulturen har en avgörande betydelse för kommunens och medborgarnas välmående. Kulturpolitiken innefattar synen på konst som fri och oberoende i uttryck och form. En konstnärlig frihet som kan skänka såväl skönhet, som eftertanke eller förargelse. Kulturpolitiken ska tillse att den friheten värnas.

Laxå kommun har antagit flera planer som på olika sätt berör kulturplanen. Översiktsplan 2015–2035² beskriver bland annat synen på kulturmiljö, kulturlandskap och kulturhistoriskt värdefulla objekt. Kulturplanen kan också relatera till de immateriella värden som beskrivs i översiktsplanen; de identitets-burna och platsanknutna egenskaper som finns i kommunen. En tidigare kultur- och fritidsplan finns antagen för perioden 2013–2015.³

Vision och mål 2030

”En välmående plats med hög trivsselfaktor, stark sammanhållning och öppenhet mot omvärlden”

Visionen är vårt långsiktiga mål, vår drömbild av hur platsen Laxå ska uppfattas 2030. Alla som bor och verkar i Laxå äger visionen och den ger oss livskraft. Tillsammans bygger vi steg för steg en ännu attraktivare plats.⁴

Övergripande mål

- Laxå kommun ska kännetecknas av levande konst- och kulturliv.
- Laxås kommuninvånare ska uppleva att det är nära till ett rikt och angeläget kulturutbud.
- Kulturliv och kulturutbud har bidragit till ökat deltagande, inkludering och utjämning mellan individer och grupper i kommunen.
- Laxå kommuns kulturliv är uppmärksammat regionalt och nationellt.
- Konst och kultur utgör ett tydligt bidrag till att utveckla Laxå kommuns attraktivitet.
- Kultur utgör ett tydligt bidrag till förbättrad folkhälsa och kommunens hållbarhetsarbete.

² Laxå kommun. Översiktsplan 2015-2035- Antagen av kommunfullmäktige 2015-02-11, § 11

³ Laxå kommun. Kultur- och fritids- samt biblioteksplan - antagen 2013-02-13.

⁴ Laxå kommun. Budget 2018 och verksamhetsplan 2018-2020

De tre dimensionerna

Kultur berör och samspelar med följande delar av samhället, den kulturpolitiska dimensionen, den konstpolitiska dimensionen och den samhällspolitiska. Laxå kommun arbetar med att detta samspel också ska prägla övriga verksamheter och även inspirera och engagera andra aktörer, ideella som privata.

Kulturpolitisk dimension

Kulturpolitiken utgår från medborgaren; innevånare i Laxå kommun oavsett bakgrund eller härkomst. Kvinnor är i högre grad kulturaktiva än män och socioekonomiska faktorer påverkar också kulturvanor och kulturmönster. Detta bör återspeglas i kommuns ställningstaganden, aktiviteter och stöd till olika aktörer. Detta innebär en bredd i utbud som tillgodoser kulturvana och som främjar och stimulerar grupper som idag inte är kulturaktiva till ökat deltagande och skapande. Kommunen ska stimulera och utveckla samarbeten med studieförbund, samfund och civilsamhälle för ökat kulturellt utbud och närvaro i hela kommunen.

Kulturen i Laxå kommun ska vara tillgänglig för alla oavsett ålder, etnicitet, kön eller könsöverskridande identitet, religiositet eller funktionsnedsättning. Här har kommunen ett särskilt ansvar att kultur och kulturella upplevelser ska finnas närvarande i kommunens verksamheter. Kommunen har ett särskilt ansvar att tillgodose barn och ungas behov.

Folkbiblioteket och skolbiblioteken

Folkbiblioteket är en av de viktigaste tillgångarna i kommunens kulturliv. Till folkbibliotekets grundläggande uppdrag hör att främja läsning, tillgång till litteratur och intresset för bildning. Biblioteket styrs i sitt uppdrag av bibliotekslagen som anger verksamhetens innehåll och uppdrag. Folkbibliotek ska bidra till en bred kulturförmedling, tillhandahålla information och kunskap samt vara en tillgänglig mötesplats för alla innevånare. Biblioteket har en central roll för demokratin, ett uppdrag att stärka innevånarnas möjligheter till fri åsiktsbildning och tillgång till information. Biblioteket ska kännetecknas av neutralitet och öppenhet. Biblioteket har ett läsfrämjande uppdrag som även innefattar människor med andra modersmål än svenska, inklusive de nationella minoriteterna. Små barns tillgång till litteratur och läsande är väsentlig för en god tillgång till språk och lärande. Särskild vikt ska läggas för små barns läsande, där också relationen till föräldrarna är viktig.

Bibliotekets uppsökande verksamhet ska utvecklas för att öka tillgängligheten för såväl unga som äldre. Biblioteket ska därför undersöka nya former för sin utåtriktade verksamhet för att nå nya platser. Här kan kommunens byalag vara viktiga samarbetspartners för att nå de mindre orterna. Det hybridbibliotek där skolbibliotek delar utrymme med vuxenlitteratur och tidningar som etableras i Finnerödja kan ses som en utveckling av nya former med automatiserat lånande och där en allmän mötesplats möter biblioteksrummet.

Biblioteket har även en roll att erbjuda allmänna samlings-salar och utställningsrum för såväl amatörer som professionella konstnärer.

Biblioteksverksamheten i kommunen står likasom biblioteken på nationella nivån under stort förändringstryck och utmaningar i och med en allt mer ökande digitalisering och förändrade medievanor. Ett nationellt uppdrag⁵ är formulerat där biblioteken ska bidra till att öka medborgarnas digitala kompetens. Det finns i samhället idag ett stort digitalt utanförskap; bland äldre, socioekonomiskt utsatta och nyanlända som på olika sätt behöver stöd att nå information och kunna klara sina demokratiska rättigheter och skyldigheter. Laxå bibliotek kommer därför framöver vara en allt tydligare portal för kommunens invånare i dessa frågor och därför kommer fortsatt behovet av strategisk utveckling vara stort.

Laxå kommun har en biblioteksplan.⁶

Skolbiblioteken

Laxå kommun har fyra skolbibliotek och är en del av huvudbiblioteket. Skolbiblioteken spelar en stor roll för utvecklingen av elevers läsande och intresse för litteratur.

Skolbibliotekspersonalen har en viktig pedagogisk roll för lärandet och utgör en viktig resurs för lärare och annan pedagogisk personal. Att kunna knyta lämplig litteratur till undervisning och tillhandahålla information och media för detta är en del i ett källkritiskt förhållningssätt. Bibliotekspersonalens roll att förmedla kunskaper inom Media- och informationskunskap, MIK är ett av de viktiga uppdragen framöver.

Skolbiblioteket i Finnerödja skola är en ny form där biblioteksrummet möter en öppen mötesplats för Finnerödjaborna. Här ska en utveckling av ett hybridbibliotek ske som fungerar som bemannat skolbibliotek och mediakiosk med lånemöjligheter för allmänheten. Att litteratur och media kan tillhandahållas på nya sätt, med exempelvis mer-öppet eller andra lösningar i samverkan möjliggör en ökad tillgänglighet.

- Biblioteket ska upplevas som en relevant och attraktiv mötesplats för lärande, kultur och kunskap.
- Biblioteket ska utveckla sin uppsökande verksamhet för att nå grupper och människor som idag inte nås i tillräckligt hög grad.
- Folk- och skolbiblioteken i Laxå kommun ska aktivt arbeta med att förmedla och tillgängliggöra information, kultur och kunskap.
- Främja och stimulera till läsning och tillgång till litteratur för alla kommunens invånare.
- Kännetecknas av tillgänglighet och relevans vad gäller utbud och service.
- Vara centrala och angelägna mötesplatser och utveckla nya former för möten med kultur och samhällsfunktioner.

⁵ 4 och 7§§ Bibliotekslagen (2013:801)

⁶ Biblioteksplan 2017-2020 Antagen av kommunfullmäktige 2017-06-14, § 84 Dnr KS 2017-103

- Bidra aktivt till ökad kompetens inom Media-och informationskunskap för alla kommuninvånare
- Skolbiblioteken har ett särskilt uppdrag att medverka till att stärka skolornas pedagogiska miljö och delta aktivt med kompetens och resurser för undervisningen.

Kultur i skolan

Genom kultur kan barn och unga ges större möjligheter att reflektera och formulera tankar kring tillvaron och möta andra människors uttryck och känslor. Kulturen ger tillgång till verktyg för förståelse i en vidare mening. Skolan är den mötesplats och det pedagogiska rum som möter alla unga under deras uppväxt. I skolan möter barn och unga kultur i många former inom undervisningen, man får möjlighet till stimulans och egen kreativitet genom litteratur, musik, bild och slöjd. Det är därför viktigt att låta kultur och skapande vara en naturlig och integrerad del i skolans arbete och att olika delar av skolans verksamhet samverkar kring detta. Kultur kan vara en viktig del i det pedagogiska arbetet i flera ämnen och även verka ämnesöverskridande. Skolbiblioteket är en pedagogisk resurs och ska ses som viktig del i detta arbete.

Barnen ska redan från förskolan möta kultur i olika former; att besöka eller få besök av teaterföreställningar, möta författare och få del av musik. En gemensam uppgift ligger på de som ansvarar för skola och kultur att upprätta program där elever under sin skoltid får återkommande ta del av professionell kultur i form av teater, musik och dans.

- Laxå kommun ska under 2019 utarbeta en särskild barnkulturplan
- Samverkan och integration mellan kultur och pedagogik ska stärkas genom ett strukturerat arbetssätt för att möta olika behov och bidra till fler möjligheter för elever att möta olika kulturella uttryckssätt och ges möjlighet till egen kreativ utveckling.
- Varje elev ska under sin skoltid återkommande få möta och ta del av professionell kultur.
- Skolan ska tillsammans med skolbiblioteken utarbeta gemensamma arbetsplaner.
- Skolan ska med stöd av kulturenheten arbeta aktivt inom Skapande skola och tillsammans med Region Örebro läns kulturkonsulenter.

Kultur för unga

Fler unga ska ha tillgång till undervisning i skapande verksamhet såsom exempelvis musik, dans och teater.

Att ge unga möjlighet till undervisning inom musik, dans, teater eller annan form är en förutsättning för att kunna uttrycka egen konstnärlighet och utvecklas i detta. Laxå kommun har idag ingen reguljär, kommunalt organiserad kulturskola. Kommunens ska aktivt arbeta med att förbättra möjligheterna för kontinuitet och långsiktighet kunna erbjuda unga en organiserad kulturskoleform. Samarbeten med studieförbund och föreningsliv är viktigt för detta arbete.

Allaktivitetshuset samlar kommunens viktiga arbete för att ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid. Genom Allaktivitetshusets verksamhet kan undervisning inom skapande verksamhet bedrivas och utvecklas. Allaktivitetshuset är också en mötesplats mellan unga och kulturskapare och en scen för möten med publik. En kreativ miljö eftersträvas där aktiv kulturell omvärldspaning förenas med lyhördhet för ungas intresse. Då fritidsgårdsmiljön idag attraherar pojkar i högre grad än flickor bör verksamheten och utbud i högre grad stimulera flickors intressen. Allaktivitetshuset är också en generationsöverskridande mötesplats som kan inspirera till nya mötesformer mellan åldrar och grupper.

Här möts också kultur- och fritidsområdet som tillsammans med skolan har ett ansvar att främja och tillhandahålla en meningsfull och stimulerande skoltid och fritid för kommunens barn och unga. Via Fritidsklubbens frivilliga verksamhet kan positiva relationer med elever på mellanstadiet utvecklas och stimulera till en aktiv fritid. Det är av vikt att en god samverkan kan ske och att verksamheten utvecklas i dialoger.

- Allaktivitetshuset ska fortsätta utvecklas som en kulturell mötesplats med ett utbud som utformas tillsammans med fritidsverksamheten.
- Fritidsverksamheten ska verka för en trygg, jämställd och jämlik miljö för alla unga i kommunen.
- Kulturskolan ska fortsätta utvecklas och präglas av god kvalitet och successivt ökat utbud.
- Kulturskolan ska vara tillgänglig för alla och verka för att nå alla grupper.
- Verksamheten ska präglas av ett hälsofrämjande perspektiv.

Kultur för de yngsta

Det är viktigt att barn i alla åldrar får tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande. Små barns möten med kultur kan ske exempelvis på biblioteket, via familjecentraler, förskola eller öppen verksamhet. Det kan vara högläsning och sagostunder eller musik och sång. Alla barn nås dock inte utan olika former av uppsökande verksamhet bör göras. Barn utanför kommunens omsorg bör särskilt uppmärksammas. Genom kommunens försorg eller via studieförbund kan skapande verksamhet och möten med konstnärer arrangeras. Andra viktiga aktörer för att de flesta barn ska kunna nås är församlingar och byalag. Möjligheter att arrangera teater- och filmföreläsningar bör på olika vis stimuleras genom exempelvis arrangörstöd. Barn ska under hela sin uppväxt ha en nära och enkel tillgång till kulturupplevelser på fritiden.

- Kommunens berörda verksamheter ska gemensamt verka för och utveckla ett brett kvalitativt utbud av kultur för barn i alla åldrar och att de nås av detta. Biblioteket har ett särskilt uppdrag att utveckla arbetet.
- Bibliotekets uppsökande verksamhet ska utvecklas pedagogiskt och möta barnen i exempelvis förskolemiljön.

Kultur inom vård och äldreomsorg

Att ha tillgång till kultur i alla skeden av livet är viktigt. Inom vård och omsorg för äldre har kultur flera viktiga aspekter. En god tillgång till kultur och upplevelser skapar goda förutsättningar för en god omsorg och tillvaro. Kultur har en hälsofrämjande effekt utöver den sociala samvaron som kan skapas med och runt olika former av kultur. Därför bör särskilt vikt läggas på utbudet och de aktiviteter som kan erbjudas inom vård och omsorg. En stor delaktighet bör eftersträvas. Den forskning som bedrivs inom området kulturhälsa bör följas av ansvariga.

För personer med funktionsnedsättning kan kultur bidra till ett aktivare liv och innebära ökad gemenskap och en upplevd bättre livskvalitet. Genom en aktiv främjande verksamhet kan kommunen tillsammans med föreningsliv, studieförbund och konstnärer erbjuda ett bra utbud och kreativa mötesplatser.

- Kommunens berörda verksamheter ska utveckla aktiviteter och kulturutbud samt upprätta planer för att tillgodose behovet av kultur inom vård och omsorg.
- Möjligheterna för att personer med funktionsnedsättning i högre grad kunna ta del av kulturutbud möjliggörs i olika former av samverkan.

Kultur och folkhälsa

Kommunens folkhälsoarbete utgår ifrån ett långsiktigt och främjande arbetssätt och med fokus på att stärka skyddsfaktorer för en god hälsa. Kultur kan på flera sätt medverka och bidra till att stärka individers och hela samhällets sociala hälsoliv. Arbetet med hållbarhet på övergripande nivå förutsätter att kulturella resurser identifieras och stärks. Kulturen ska därför också ses som en integrerad del i Laxå kommuns folkhälsoarbete och samverkan bör stärkas och utvecklas inom gemensamma områden, forskningsbaserad kunskap bör omsättas och implementeras.

- Sambanden mellan kulturområdet och folkhälsoarbetet ska stärkas och utvecklas strategiskt.

Kultur och mångfald

Laxå kommun är också en del av en globaliserad värld, med en mångfald av människor med olika bakgrund och kultur från stora delar av världen. Detta har kännetecknat bygden och landskapet i århundraden sedan skogsbruket och uppbyggnaden av industrin. Kultur innehåller och förutsätter möten mellan människor. Alla berikas av sådana möten när de sker, såväl de som kommer från andra kulturer som de som levt här i generationer. Laxå kommun kan på olika sätt främja och stötta ett ökat kulturutbyte för att möjliggöra en ökad mångfald i kulturutbudet. En ökad mångfald kan också leda till ökad interkulturalitet där nya former av uttryck kan uppstå. Kommunen är sedan 2019 även ett finskt förvaltningsområde, vilket innebär ett särskilt ansvar. Det betyder bland annat att de sverigefinnar som bor i ett sådant har en uttrycklig rätt att använda sitt modersmål i

offentliga sammanhang. För kulturområdets del betyder det ett särskilt ansvar att tillse att det finska språket beaktas i exempelvis utbud av litteratur på biblioteket.

- Kommunen ska främja kulturell mångfald och möjliggöra ökad delaktighet i kulturlivet.
- Kommunen ska ta ansvar för och utveckla kulturutbudet inom det finska förvaltningsområdet.

Kultur och natur

Laxå kommun är intimt förknippad med Tiveden, en för Sverige unik naturmiljö. Tiveden som område och bygd har påverkat och påverkar kulturen och upplevelsen av kommunen. Spåren av svedjefinnarna är flera, bland annat den bebyggelse och ängstrakt som finns i Tivedstorp. Tiveden, med sitt relativa avstånd till centralorten kan också sägas ha format en del av kynnet av entreprenörskap och gör-det-självmoralitet som finns. Sannerud i Tived är ett exempel där kultur, natur och entreprenörskap möts på ett tydligt sätt till gagn för bofasta och turister. Ett entreprenörskap som också är en del av hela kommunens kännetecken. Även i Finnerödja, Hasselfors och Rölfors är natur och kultur närvarande på flera sätt. En fortsatt strategisk utveckling inom kultur-natur-turism kan bidra till att både stärka de mindre orterna och byarna i kommunen och bidra till lokal ekonomisk utveckling.

- Kommunen ska strategiskt arbeta med att utveckla samverkan inom området natur, kultur och turism.

Kulturmiljö och kulturarv

Kulturmiljö och kulturarv består av den byggda och av människan historiskt påverkade miljön i form av byggnader, järn-, skogs- och vattenbruk. Kulturmiljö och kulturarv är också något levande och som vi påverkar i vår vardag. De är således i ständig förändring och delar av den påverkan vi gör idag kommer att vara framtidens minnen.

I Laxå kommun finns historiska minnen och minnesmärken på många platser. De är viktiga delar historiskt sett men utgör också grunden för Laxå idag och bilden av Laxå. Det medeltida gränslandet, finnbygderna och historien om järnvägen och bruken. I kommunen är historien närvarande hos många. Att vårda såväl de materiella och immateriella minnena är en viktig uppgift. I arbetet med att bevara dessa gör föreningslivet stora insatser som kommunen ska stödja och främja. Hembygds museet har en stor lokalhistorisk samling och vid Ramundeboda har klosterruinen blivit ett exempel på god minnesvård. De gamla bruksmiljöerna som Hasselfors och Rölfors behöver uppmärksammas tillsammans med Tivedens och Finnerödjas historiska miljöer där exempelvis järnframställningen har en mycket lång historia. Centralorten Laxå har flera exempel på byggnadsminnen, särskilt i närheten till stationen som är viktiga att värna och vårda.

Kulturmiljö och kulturarv möter också samtiden och de verksamheter som vi ägnar oss åt i dag. Nya innevånare, utifrån kommande influenser och globalisering gör att kommunen förändras och utvecklas. Nya berättelser tillkommer och blandas med de äldre och bilden av Laxå förändras. En plats behöver både historia och framtid och kulturpolitiken i Laxå kommun ska kännetecknas av öppenhet och nyfikenhet.

Porla Brunn är ett exempel där arbete påbörjats för att levandegöra en unik kulturhistorisk miljö. Genom ett samarbete mellan kultur, föreningsliv och näringsliv kan den fysiska miljön renoveras och fyllas med kulturellt innehåll av olika karaktär. Porla brunn är både en levande by och en museal miljö som återskapad utgör både ett attraktivt utflyktsmål och ett tillgängliggjort kulturarv.

- Laxå kommun har åtagit sig att ta fram ett kulturmiljöprogram som särskilt pekar ut bevarandevärda miljöer och byggnader.
- Kommunen har ett ansvar för att bidra till stöd för underhåll och utveckling av kulturhistoriskt värdefulla miljöer, samlingar och byggnader.

Lokaler och mötesplatser

Människor behöver mötesplatser av olika slag; för umgänge och för kulturella aktiviteter. Möjligheter till samvaro med andra utgör en viktig del av vårt sociala liv. Det skapar den trygghet och de relationer vi behöver för att utvecklas. Ensamhet är idag ett allt mer växande problem för många människor vilket innebär ett växande samhällsligt problem. Behoven av ett välkomnande *tredje rum* (Oldenburg, 1989)⁷ utanför hemmet är således en prioriterad fråga. Kommunen har en uppgift att främja eller tillhandahålla lokaler av olika slag för detta ändamål. Genom stöd till föreningsliv och byalag ges möjligheter till att utveckla mötesplatser i hela kommunen. Ett ekonomiskt stöd ges idag till föreningar för att öppethålla samlingslokaler i Röfors, Tived, Finnerödja, Hasselfors och Laxå. Genom uppmantran och aktivt stöd kan verksamheter utvecklas på flera håll. Hybridbiblioteket med tillhörande mötesplats i Finnerödja skola ska utvecklas i mötet med Finnerödjaborna. Liknande satsningar bör prövas i hela kommunen där befolkningsunderlaget inte på egen hand kan bära ett traditionellt folkbibliotek. En öppenhet bör präglade den kommunala organisationen för olika initiativ som kan uppstå i framtiden.

- Kommunen ska främja och utveckla nya typer av mötesplatser i samverkan med ideellt verksamma och andra aktörer.

Föreningsliv, byalag och utvecklingsgrupper

Laxå kommun är i hög grad beroende av ett rikt föreningsliv för kulturellt utbud och aktiviteter. Ett organiserat civilsamhälle är även nödvändigt ur ett demokratiperspektiv. Därför ska kommunen främja och stötta initiativ och kultur som bedrivs av ideell sektor och även främja breddade samarbeten med exempelvis näringslivet. Laxå kommun ska

⁷ Ray Oldenburg, *The Great good place* (1989)

med både generella och riktade stöd till föreningslivet möjliggöra för ett brett utbud av kultur och kulturella arrangemang i hela kommunen.

- Laxå kommun ska ha ett öppet och utvecklande förhållningssätt till det civila samhället för att gemensamt stärka kulturlivet i hela kommunen.

Arrangörskap

Särskilda insatser kan göras för att främja arrangörsutveckling. Detta kan ske genom att sammanföra intresserade grupper eller aktörer med den regionala främjandeorganisationens konsulenter inom teater, dans, film, design/konst och musik för nätverksrelationer och kompetensutveckling inom området. Andra insatser från kommunens sida kan vara att sammanföra mer erfarna föreningar/arrangörer i länet för att möjliggöra samverkan och samarbeten.

Konstpolitisk dimension

Laxå kommun ska stärka sin position som en konstkommun. Offentlig konst, bild, form och design ska ges möjligheter att utvecklas. Ett starkt konstliv stimulerar och bidrar till att skapa attraktiva miljöer och mötesplatser. Konst engagerar och stimulerar människor till reflektion och eftertanke. Offentlig konst är en del av det demokratiska samhället och ska därför stimuleras och stödjas av det samma. Den offentliga konsten ska inventeras återkommande och aktiva inköp av konst ska göras till offentliga miljöer och kommunala verksamheter. En policy för gestaltning av offentliga miljöer och upphandling av konst⁸ tas fram för detta.

Laxå kommun eftersträvar att stimulera och synliggöra den professionella konstnärliga verksamheten i kommunen. Konst av olika former ska vara en del av det som kännetecknar bilden av kommunen. Detta kan ske genom arrangemang, utställningar och konstnärliga gestaltningar i kommunens regi eller i samarbeten med andra organisationer. En aktiv omvärldsbevakning ger oss möjlighet att utöka samarbeten och söka konstnärlig inspiration utanför kommunen. Konst och konstnärlig verksamhet, gallerier och offentlig konst utgör också en del av besöksnäringen och kan på ett bra sätt komplettera bilden av naturkommunen. I Tiveden finns idag flera konstnärer som är en del av denna bild. Kommunen ska inta ett nyfiket och ett välkomnande förhållningssätt till konsten i sin helhet.

De kulturella och kreativa näringarna (KKN) är en del av konstpolitiken i samarbete med näringslivs-enheten. Lokalt professionellt verkamma ska kunna ges stimulans för etableringar och utvecklande samarbeten. KKN breddar kommunens näringsliv och attraherar även andra verksamhetsområden.

⁸ Policy för gestaltning och upphandling av konst i Laxå kommun (utkast 2019)

Den gestaltade offentliga miljön och enprocentregeln

Den gestaltade offentliga miljön är en gemensam angelägenhet. Den kan utformas attraktivt, locka till upplevelser och möten. Miljöer som upplevs attraktiva och vackra upplevs också som tryggare. Det är därför viktigt att konstnärliga kvaliteteter ges en plats i kommunens planering. Laxå kommuns gestaltningsgrupp är utsedda att ansvara för att dessa behov tillgodoses. Gestaltningsarbeten ska präglas av dialoger och delaktighet för berörda grupper och innevånare.

Laxå kommun tillämpar den s.k. enprocentregeln. Denna innebär att vid offentliga investeringar; nybyggnation, om- eller tillbyggnad ska minst en procent av investeringssumman avsättas till konstnärliga utsmyckningar. Rutiner för tillämpning av regeln tas fram och implementeras⁹. För den offentliga miljön bör en särskild plan upprättas för underhåll av befintlig konst och beskrivning över hur och var den offentliga konsten kan placeras och bidra till gestaltningen av platsen.

- Konst och gestaltning i den offentliga miljön ska finnas med i ett tidigt skede i kommunens planering och investeringar.
- Enprocentregeln ska tillämpas vid kommunala investeringar och en plan för implementering upprättas.

Verksamma konstnärer och utövare

Den professionella konsten utgör på flera sätt ett värde för kommunen. Ett levande oberoende konstliv utgör en bas och stimulans för kreativt skapande och för möjligheter för kommuninnevånare att uppleva god kvalitativ konst i olika sammanhang. Laxå kommun kan på olika sätt uppmärksamma och främja lokalt verksamma professionella konstnärer, det kan ske genom stöd till organiserad utställningsverksamhet och inköp av konstverk. Konst i det offentliga rummet utgör också en del i Bilden av Laxå. Konstnärer kan även utgöra en del av utveckling av de kulturella och kreativa näringarna (KKN).

- Kommunen ska ha ett strategiskt förhållningssätt och skapa samverkan för att bidra till att stärka bilden av Laxå och tillskapa en gynnsam utveckling inom kulturella och kreativa näringar.

Ge konsten utrymme

Konst kan bryta ramar och kan utmana men skapar också mening och sammanhang. Ökade satsningar på samtidskonst, media, utrymme för musik, filmskapande, dans och hantverk innebär en stor potential. Möten med professionella konstnärer och unga har visat på goda resultat. Laxå kommun ska främja en långsiktig bredd och spets inom konstnärliga uttryck. Genom ett aktivt arbete med utveckling av konst i det offentliga rummet kan attraktiva och välkomnade miljöer skapas. Laxå kommun bör inventera möjliga platser för offentlig konst och också ta initiativ för att tillskapa attraktiva besöksmål i form av platsunika konstutställningar som anknyter till såväl vår specifika

⁹ Rutiner för konstnärlig gestaltning inom enprocentregeln i Laxå kommun 2019

plats som till en del i universell tillvaro – den globala byn. Verksamma konstnärer ska uppmärksammas och erbjudas utvecklingsmöjligheter i kommunen. De ska ses som en naturlig resurs för att möjliggöra utbyten och på så sätt nå kontakt med fler kommuninnevånare.

- Laxå kommun ska aktivt arbeta med att utveckla platser för offentlig konst i samverkan med konstnärliga utövare och andra aktörer.

Samhällspolitisk dimension

Kulturell planering, kulturella resurser. Samhällsplanering med medborgardialoger, kreativ utveckling och kreativa näringar

En bra plats att bo och leva på formas bland annat genom engagerade medborgare som upplever att de har möjligheter att påverka. En samhällsplanering som grundar sig på medborgardialog och inflytande skapar också möjligheter för att fånga upp kreativa styrkor, kunskaper och idéer i Laxå kommun.

Kulturen och samhällsplaneringen.

Arbetet med att ta fram *Bilden av Laxå* har stora likheter med metodiken Culture Mapping¹⁰, för att ta fram och identifiera lokala resurser där människors upplevelser och berättelser om platsen har stor betydelse. Hur vi ser på vår kommun påverkar också hur vi utvecklar oss som individer och i relation till andra och till orten där vi bor. Här identifieras, värderas och tillvaratas olika aspekter för ett genuint och platsbaserat varumärkesarbete. Cultural planning¹¹ är en strukturerad och strategisk process för att integrera kulturella resurser i samhällsplanering och platsutveckling. Processen är sektorsövergripande och geografisk till sin karaktär och innebär en planering med kultur. Befolkningsstruktur och minoritetsgrupper, konst- och kulturrelaterat företagande, anläggningar för kultur och närvarande institutioner, den naturliga och den byggda miljön, profilen på turism och fritid och på den upplevda livskvaliteten är några av de kvantitativa resurserna. Utveckling och förankring av Cultural planning innebär såväl en ökad delaktighet som en möjlig förbättring av medborgardialoger.

- Kulturella resurser, såväl materiella som immateriella ska tidigt beaktas och involveras i kommunens fysiska planering. Ökad delaktighet eftersträvas och ett Cultural planning-perspektiv introduceras.

De lokala utvecklingsgrupperna och utvecklingsplanerna

De lokala utvecklingsplanerna syftar till att stärka ortsperspektiv och uppmuntra till lokalt drivet utvecklingsarbete genom de utvecklingsgrupper som då bildas. Utvecklingsplaner

¹⁰ Kerstin Lundberg, Liz Gardiner, et.al.

¹¹ Som ovan

finns för Hasselfors, Finnerödja, Tived, Rölfors och en mindre för Porla brunn. Utvecklingsgrupperna ges möjligheter att lokalt prioritera och tillvarata idéer och egna resurser i kombination med de ekonomiska ramar som kommunen avsatt. De kulturella aspekterna har stor betydelse för dessa planer då den lokala identiteten upplevs som stark, ofta med en kulturhistorisk anknytning. En levande landsbygd förutsätter möjligheter både till stark kommungemenskap som till platsunik kreativitet. En fortsatt utveckling av de lokala planerna gynnas av Cultural planning-perspektivet och en helhetssyn inom kulturpolitiken.

Kultur, kreativ utveckling och kreativa näringar

Teknikutveckling och globalisering har möjliggjort ett ökat utbyte och närvaro inom konst- och kulturområdet. Design och media är exempel på detta. Det gör att platser som befinner sig utanför stora befolkningscentra kan öka sin närvaro i kreativa nätverk och utveckla en lokal men global kreativ miljö. Kulturella och kreativa näringar består av företag med kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. *Digitalisering och immateriella tillgångar kan dessutom möjliggöra för kulturella och kreativa företag att ha en personlig eller konstnärlig förankring i en landsbygdskommun, utan att detta behöver påverka marknads- och kundperspektiv negativt¹².*

Till de kreativa näringarna hör bland annat design, arkitektur, film och konstnärligt skapande. Det finns även en stark koppling till besöks-, upplevelse- och måltidsnäring. Här kan upplevelsen vara direkt bunden till en plats. De möjliga kreativa noder som finns i kommunen bör uppmärksammas och utvecklas. Möten mellan verksamma inom kreativa näringar och övrigt näringsliv ger möjlighet till ökad uppmärksamhet, idéutbyte och samarbeten av praktisk och ekonomisk karaktär.

- Kommunen ska aktivt arbeta med att utveckla kompetens och samverka för att synliggöra och stärka de kulturella och kreativa näringarna.

¹² Tillväxtverket (2016)

Referenser

Gardiner, L. (2008). *A cultural planning project. The check list.*

Lundberg, H. (2010). *Att fånga platsens själ. Handbok i Cultural Planning.* Stockholm: SKL
Kommuntus Media.

Oldenburg, R. (1989). *The Great Good Place.* New York: Paragon House.